

24 Απριλίου 2018

Η Εκκλησία της Ελλάδος στα χρόνια της δικτατορίας

/ [Πεμπουσία](#)

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Μ. ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ 1967-1974

Ιστορική και νομοκανονική προσέγγιση

Πρόλογος: ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ

 επίκεντρο



Παρουσιάζεται στη Θεσσαλονίκη το βιβλίο του θεολόγου καθηγητή Χάρη Ανδρεόπουλου «Η Εκκλησία κατά τη δικτατορία 1967-1974. Ιστορική και νομοκανονική προσέγγιση», σε εκδήλωση της εφημερίδας «Χριστιανική»

στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ.

Η εφημερίδα «Χριστιανική», σε συνεργασία με τις εκδόσεις «Επίκεντρο», διοργανώνει ανοικτή εκδήλωση στη Θεσσαλονίκη με θέμα «Η Εκκλησία στα χρόνια της δικτατορίας 1967-1974» στο πλαίσιο της οποίας θα γίνει η παρουσίαση του βιβλίου του Χαράλαμπου Μ. Ανδρεόπουλου, θεολόγου καθηγητή, Δρος Εκκλησιαστικής Ιστορίας του ΑΠΘ, «Η Εκκλησία κατά τη δικτατορία 1967-1974. Ιστορική και νομοκανονική προσέγγιση» το οποίο κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Επίκεντρο» (σειρά «Ιστορία και Κοινωνία») της Θεσσαλονίκης.

Η εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί την 25η Απριλίου 2018, ημέρα Τετάρτη και ώρα 7 μ.μ. στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ (Α΄ αμφιθέατρο, 2ος όροφος).

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Μ. ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ 1967-1974

Ιστορική και νομοκανονική προσέγγιση

Πρόλογος: ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ

 επικεντρο



Για το βιβλίο θα μιλήσουν οι:

- Ανδρέας Νανάκης, Μητροπολίτης Αρκαλοχωρίου, καθηγητής Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ
- Μανώλης Μηλιαράκης, Φυσικός, επίτιμος Πρόεδρος της «Χριστιανικής Δημοκρατίας»
- Κλήμης Πυρουνάκης, Θεολόγος, συντονιστής Δικτύου Στήριξης Φυλακισμένων και Αποφυλακισμένων Γυναικών
- Ανδρέας Αργυρόπουλος, Θεολόγος καθηγητής, Μ.Θ., Δ/ντής Γυμνασίου, και ο συγγραφέας.

Θα ακολουθήσουν ελεύθερες παρεμβάσεις και διάλογος. Την εκδήλωση θα συντονίσει ο Μανώλης Τασόγλου, μέλος της Κ.Ε. της «Χριστιανικής Δημοκρατίας».

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Λίγα λόγια για το βιβλίο (σημείωμα του εκδοτικού οίκου):

«Σε μια από τις πλέον σκοτεινές και δυσερμήνευτες περιόδους της σύγχρονης εκκλησιαστικής ιστορίας αναφέρεται το παρόν βιβλίο που έρχεται να ρίξει φώς στις σχέσεις της διοικούσας Εκκλησίας και της Πολιτείας της περιόδου 1967 - 1974, όπως αυτές διαμορφώθηκαν υπό το κράτος της εγκαθιδρυθείσας την 21η Απριλίου 1967 επτάχρονης δικτατορίας. Με ενδελεχή έρευνα πηγών και βιβλιογραφίας ο Χάρης Ανδρεόπουλος πραγματεύεται το πρόβλημα, εξετάζοντας και αναλύοντας ζητήματα της εν λόγω περιόδου που αφορούσαν την νομοκανονική αυτοσυνειδησία της Εκκλησίας και τον βαθύ τραυματισμό της (σήμερα συνταγματικά κατοχυρωμένης) αυτοδιοικήσεώς της από σωρεία παρεμβάσεων της δικτατορίας στα εσωτερικά της, που αποσκοπούσαν στον έλεγχο της εκκλησιαστικής διοικήσεως ώστε να υπηρετηθούν οι ιδεολογικές σκοπιμότητες του καθεστώτος.

Προσεγγίζοντας το όλο ζήτημα επί τη βάσει ιστορικών και νομοκανονικών κριτηρίων, ο συγγραφέας αναδεικνύει, αξιολογεί και ερμηνεύει τις ποικίλες διαστάσεις και προεκτάσεις που είχε η προβληματική αυτή σχέση στη διοίκηση και στη ζωή της ελλαδικής Εκκλησίας καθ' όλη τη διάρκεια της Επταετίας και σε αμφοτέρες τις φάσεις της, ήτοι τόσο επί Γ. Παπαδοπούλου (και αρχιεπισκοπείας Ιερωνύμου Κοτσώνη, Μάϊος 1967- Δεκέμβριος 1973) όσο και επί Δ. Ιωαννίδη (και αρχιεπισκοπείας Σεραφείμ Τίκα, Ιανουάριος 1974 - Ιούλιος 1974).

Ως ιδιαίτερης σημασίας ζητήματα αντιμετωπίζονται το θέμα της διαταραχθείσας κατά το διάστημα της πρώτης φάσης της δικτατορίας (1967 - 1973)

νομοκανονικής σχέσης της ελλαδικής Εκκλησίας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και το θέμα των δώδεκα εκπτώτων - «ιερωθυμικών» λεγομένων - Μητροπολιτών που δημιουργήθηκε στη δεύτερη φάση της δικτατορίας (Νοέμβριος 1973 - Ιούλιος 1974).

Στο βιβλίο παρουσιάζονται, επίσης, και αναλύονται οι πολιτικές με τις οποίες στα πρώτα κρίσιμα χρόνια της μεταπολίτευσης, επί πρωθυπουργίας Κων/νου Καραμανλή (1974 - 1980), αντιμετωπίστηκε και εξομαλύνθηκε η κρίση στην Εκκλησία, αλλά και θεμελιώθηκε ο εκδημοκρατισμός της με σειρά συνταγματικών διατάξεων και νομοθετημάτων που ρύθμισαν θετικά τόσο την εσωτερική της λειτουργία, όσο και τις σχέσεις της με την Πολιτεία. Μία σημαντική μελέτη που βοηθά στην εξέταση, κατανόηση και ανάδειξη των αιτίων και των διαδικασιών μέσω των οποίων η Εκκλησία της Ελλάδος επηρεάσθηκε, συμμετείχε, έδρασε και επέδρασε στις πολιτικές εξελίξεις υπό το κράτος της επτάχρονης δικτατορίας 1967-1974». (Από την αναφορά στο οπισθόφυλλο και στην ιστοσελίδα των Εκδόσεων Επίκεντρο).

* Το βιβλίο προλογίζει ο ομ. Καθηγητής Εκκλησιαστικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ιωάννης Μ. Κονιδάρης, σημειώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι «..έως σήμερα, έχουν γραφεί πολλά και από πολλούς για όψεις και ζητήματα της περιόδου αυτής. Το πρώτον όμως επιχειρείται με την παρούσα διατριβή η συνολική και συστηματική περιγραφή και αποτίμηση της περιόδου αυτής. Η άρτια και λεπτολόγος συγκέντρωση του υλικού, η αναλυτική εκδίπλωσή του, η παρουσίαση όλων των έως σήμερα εξενηχθεισών απόψεων επιμέρους ζητημάτων και η κριτική θεώρησή τους, με οξυδέρκεια και ευθυκρισία, αποτελούν ένα εγχείρημα το οποίο απαιτεί μεγάλη επιμέλεια, άριστη γνώση του πλήθους των πηγών και της βιβλιογραφίας, εδραία επιστημονική κατάρτιση και αντικειμενική κρίση. Τα προαπαιτούμενα αυτά πληροί η συγγραφή του κ. Ανδρεόπουλου έτσι, ώστε η μετά χείρας διατριβή όχι μόνο να αποτελεί ένα έργο-σταθμό για την εκκλησιαστική ιστορία, αλλά και εφελκυστικό για περαιτέρω αναζητήσεις σε συναφείς κλάδους, όπως το εκκλησιαστικό δίκαιο ή/και η πολιτική ιστορία του τόπου μας» (από τον Πρόλογο του βιβλίου).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Για το βιβλίο έχουν γράψει:

- «Το βιβλίο αυτό απευθύνεται πέρα από τον νομικό, τον ιστορικό, τον θεολόγο, τον κληρικό, τον ερευνητή και τον κάθε ειδικώς (και όχι μόνο) ενδιαφερόμενο περί τα θέματα αυτά, εξάπαντος και εξόχως στον Νεοέλληνα και δη τον ορθόδοξο χριστιανό, που θέλει να εγκύψει στα δύσκολα και σκανδαλώδη αυτά προβλήματα

της εκκλησιαστικής μας ιστορίας χωρίς φόβο και πάθος, με ωριμότητα και πνευματική νηφαλιότητα, προκειμένου να πατήσει πιο γερά στα πόδια της πίστεώς του, μακριά από φανατισμούς, μονομέρειες και ημιμάθειες ή ωραιοποιήσεις της πραγματικότητας (...) Η παράθεση και ανάλυση των πηγών είναι τω όντι εξονυχιστική. Κείνο που έχει επίσης ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι, πέρα από τον βασικό ιστορικό κορμό του πονήματος, η πλούσια παράθεση σχολίων και υποσημειώσεων, οι οποίες αποκαλύπτουν την καθημερινότητα και τα «πάθη» των εκκλησιαστικών και πολιτικών προσωπικοτήτων που εξετάζονται στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο», (Κώστας Νούσης, φιλόλογος - θεολόγος (M.Th.) καθηγητής και συγγραφέας, στο επίσημο περιοδικό της Εκκλησίας της Ελλάδος ΘΕΟΛΟΓΙΑ, τομ. 88, τχ. 2/2017 και στο Amen.gr, 16.11.2017).

- «Η ενδιαφέρουσα, εστιασμένη στην εποχή της δικτατορίας, μελέτη του Χαράλαμπου Ανδρεόπουλου προσφέρει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να προβληματιστεί για μια από τις πλέον σκοτεινές και δυσερμήνευτες περιόδους της σύγχρονης εκκλησιαστικής ιστορίας. Με τη βαθύτατη γνώση των γεγονότων της οχληρής εκείνης περιόδου, των περίπλοκων διοικητικών ζητημάτων και της εν γένει εκκλησιαστικής πραγματικότητας, ο συγγραφέας αποκαλύπτει αναλυτικά μια σωρεία αποκάλυπτων παρεμβάσεων του δικτατορικού καθεστώτος στα εσωτερικά της Εκκλησίας που αποσκοπούσαν στον έλεγχο της και κατά συνέπεια στην πρόσβαση στη μεγάλη κοινωνική επιρροή της, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση των ιδεολογικών σκοπιμοτήτων της απεχθούς δικτατορίας. Μέσα από μια απολύτως τεκμηριωμένη μελέτη, ο συγγραφέας ερευνά και διατυπώνει τους προβληματισμούς και τα συμπεράσματά του που σχετίζονται με τη φυσιογνωμία της σύγχρονης Εκκλησίας, αναδεικνύοντας την παθογένεια αλλά και την υποκριτική και καιροσκοπική μεταβολή των πεποιθήσεων ιερωμένων και λαϊκών ανάλογα με τη συγκυρία» (Ξενοφών Μπρουντζάκης, δημοσιογράφος - συγγραφέας, εφημερίδα «Το Ποντίκι», 28.09.2017).

- «Ο Χαράλαμπος Ανδρεόπουλος, θεολόγος καθηγητής, μας παρουσιάζει μια εξαιρετικά παραστατική εικόνα των γεγονότων που ταλάνισαν την Εκκλησία την εποχή της δικτατορίας (...) Είναι φανερό ότι τον συγγραφέα βασάνισαν επί μακρόν θέματα που σχετίζονται με τη φυσιογνωμία της σύγχρονης Εκκλησίας και την καιροσκοπική μεταβολή των πεποιθήσεων ιερωμένων και λαϊκών ανάλογα με τη συγκυρία. Όλα αυτά παρουσιάζονται τεκμηριωμένα με άπειρες σημειώσεις, παραπομπές, κανονισμούς του εκκλησιαστικού δικαίου και ιστορικές αναφορές από ένα πλήθος πηγών που καθιστούν τη μελέτη του πραγματικά πρωτοποριακή» (Απόστολος Σπυράκης, καθηγητής και συγγραφέας, στην ιστοσελίδα βιβλίου και τέχνης Diastixo.gr , 16.08.2017).

• «...Η προκείμενη πραγματεία αποτελεί μία πρωτότυπη εργασία δεδομένου ότι δεν διστάζει να καταπιαστεί με ένα θέμα που πενήντα χρόνια μετά εξακολουθεί να αποτελεί «σημείον αντιλεγόμενον» και να παρουσιάζεται συνήθως μονομερώς και ανεπαρκώς προκειμένου να εξωραϊστούν ή να καταδικαστούν πρόσωπα, καταστάσεις και ενέργειες της περιόδου αυτής. Ο συγγραφέας με την εναργή και λεπτομερή από νομοκανονικής και θεολογικής πλευράς ανάπτυξη του υλικού του αφενός μεν δεν διεκδικεί δάφνες απόλυτης και αποκλειστικής αλήθειας, αφετέρου δε προσφέρει εφελκτήριο περαιτέρω αναζητήσεων για όποιον επιθυμεί να εμβαθύνει με μεθοδικότητα και επιστημονική συνέπεια, όπως και ο ίδιος πράττει, σε μία περίοδο της νεότερης εκκλησιαστικής και πολιτικής ιστορίας μας η οποία αφήνει, όσο μάλιστα παρέρχεται ο χρόνος, πολλά περιθώρια ακόμη για να αποκωδικοποιηθούν και να προβληθούν πτυχές της, που έως σήμερα παραμένουν ανέγγιχτες» (Γεώργιος Κ. Ιατρού, δικηγόρος, Δρ. Εκκλησιαστικού Δικαίου στην Επιθεώρηση Εκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου «ΝΟΜΟΚΑΝΟΝΙΚΑ» (τχ. 2/2017) και στην εφημερίδα «Ελευθερία» Λαρίσης, 04.01.2018

• «...ο συγγραφέας περιγράφει το εύρος των παρεμβάσεων που υπέστη η Εκκλησία από το καθεστώς της Επταετίας με αντικειμενική ματιά, με εξονυχιστική παράθεση πηγών, χωρίς διάθεση «ουδετεροποίησης» ή αντιθέτως πρόθεση «δίκης» - πολλώ δε μάλλον «καταδίκης» - εκπροσώπων της θεσμικής Εκκλησίας για τις πράξεις ή τις παραλείψεις τους. Το ζητούμενο για τον συγγραφέα είναι η ιστορική αλήθεια η οποία φωτίζεται και αποτιμάται από την ίδια την παράδοση της Εκκλησίας. Στο πλαίσιο αυτό ο συγγραφέας κρίνει τις κανονικές εκτροπές (και τα έκτροπα) τόσο κατά την πρώτη περίοδο της δικτατορίας, επί αρχιεπισκοπείας Ιερωνύμου Κοτσώνη, όσο και κατά την δεύτερη επί αρχιεπισκοπείας Σεραφείμ Τίκα, με κριτήρια θεολογικά και εκκλησιολογικά» (Φωτεινή Οικονόμου, καθηγήτρια θεολόγος [M.Th.] και συγγραφέας, στο περιοδικό «Σύναξη» , τχ. 145, Μαρτίου 2018)

Αξίζει να σημειωθεί ότι το βιβλίο συγκαταλέχθηκε από την τρέχουσα ακαδημαϊκή χρονιά (2017-2018) στην κατηγορία των επιστημονικών συγγραμμάτων (υπηρεσία διαχείρισης συγγραμμάτων «ΕΥΔΟΞΟΣ») ως εγχειρίδιο διδασκαλίας σε ΑΕΙ (στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών / Τμήμα Ιερατικών Σπουδών, ανάμεσα στα επιλεγόμενα συγγράμματα για το μάθημα του 4ου - εαρινού - εξαμήνου «Εκκλησιαστική Ιστορία της Ελλάδος»).

* Ο Χαράλαμπος (Χάρης) Ανδρεόπουλος γεννήθηκε και ζει με την οικογένειά του στη Λάρισα. Υπηρετεί στη Β/θμια εκπαίδευση ως θεολόγος καθηγητής. Είναι διδάκτωρ Εκκλησιαστικής Ιστορίας του Α.Π.Θ. και μέλος της Εταιρείας Εκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στη μελέτη θεμάτων της σύγχρονης πολιτικής και εκκλησιαστικής ιστοριογραφίας. Αρθρογραφεί στην «Ελευθερία» Λαρίσης, στο «Amen.gr » και στο

προσωπικό του ιστολόγιο.